

מה פתאום הבאלט הלאומי

בתיקי ארכיון המחול הישראלי שבספריה למחול בתל-אביב, במסמכים שהותיר אחריו זאב חבצלת, נמצא מאמר בכתב ידו, על גבי דפי יומן משרדי עתיק, ללא ציון השנה או התאריך, מאמר המשווה מופע של להקת הבאלט של רינה ניקובה לזה של להקתה של גרטרוד קראוס.

זאב חבצלת לא היה רק כוריאוגרף ריקודי-עם ובמאי מופעים גדולים בשנות ה-40 וה-50, אלא גם תלמידה של גרטרוד קראוס. הנה המאמר - בעריכה קלה, בעיקר של הכתיב החסר, כפי שהיה נהוג אז, שמקשה כיום על הקריאה:

ראיתי את הבאלט של רינה ניקובה. נכון שעוד אפשר לראות באלט כזה גם בימינו, ובמקומות רבים הבאלט הקלאסי אפילו מחדש את נעוריו. מפני שהבאלט המודרני הוא מגמתי מדי וחושפני והסאטירה שבו היא לעתים ביקורתית-חברתית, אך טבעי שהוא יסולק בעדינות מבתי-האופרות הממלכתיים.

הדבר דומה לקומפוזיטור, הכותב בימינו רק (כמו) באך או מצייר כמו רמברנדט. כמוכן שאילו היה מגיע לרמתם, היינו סולחים על הכל ומצחק היה לדבר על אי התאמה לרוח התקופה. יתאימו אחרים לרוח התקופה - לנו נולד באך חדש. אלא שלדאבוננו המצב הוא שונה. שום באך לא נולד מחוץ לזמן ולמקום. וגם הבאלט הקלאסי, פרט לברית המועצות, אינו עומד על רמה ראויה לשמה, וביחוד כזה שלנו, שאפילו הטכניקה שלו ירודה. הוא רועד על קצה האצבעות וטעמו תפל.

הבאלט הקלאסי מבוסס על אותיות-תנועה מסוימות וקבועות הנעות במסלול קצר, המסתיים בפוזה פחות או יותר בובתית, על מנת להתחיל מחדש. ביסודו הוא נותן אין סוף של אפשרויות בתחום גבולותיו (כמו ההרמוניה וחוקי הצירור הקלאסיים).

ברמה גבוהה טכנית וכוריאוגרפית הוא יכול להיות יפה ובלתי משעמם מבחינה מוזיאונית. הבאלט המודרני לעומתו הוא כמו בטהובן לעומת באך. המחול מאחר בזמננו אחרי המוזיקה - אימו. התנועות והפוזות הקלאסיות הן בלתי נצחיות. ואם אינן מספיקות כדי לבטא את האדם המודרני על המוזיקה והקצב שלו, הרי שיש להרחיב את אפשרויות הביטוי.

הניגודים האישיים, הפנימיים והחברתיים. ההנאה האומנותית האמיתית אינה בבריחה אל הורוד. היא תחושה פנימית הנולדת אם הבטוי נאמן לחריפות ולמהות חייד.

ואין המודרני אומר שיכרוך חושים וניווך, כשם שרבים מבינים אותו. הסכנה הזאת היא סכנת כל דור, שהאומנות תדבר בלשון שאינה מובנת לו. ואין אומנות גדולה שהמוסר העליון של הדור אינו נר לרגליה.

לבאלט של רינה ניקובה יש רצון טוב והיסטוריה בארץ. אך אין הדבר מספיק בשביל באלט לאומי. הוא (כאילו ספר) מודפס בבית דפוס פרובינציאלי אשר אינו מעוניין להחליף את המכונות.

אמנם רחל נדב היא רקדנית טובה, וקיימים שם עוד אי אלה כשרונות. אבל אפילו רחל נדב, כל עוד היא עוסקת

בשלה, בריקוד תימני או מזרחי, אנחנו מאמינים לה עד הנקודה בה הבאלט הקלאסי מצליח לקלקל את החן העממי והטבעי (שלה).

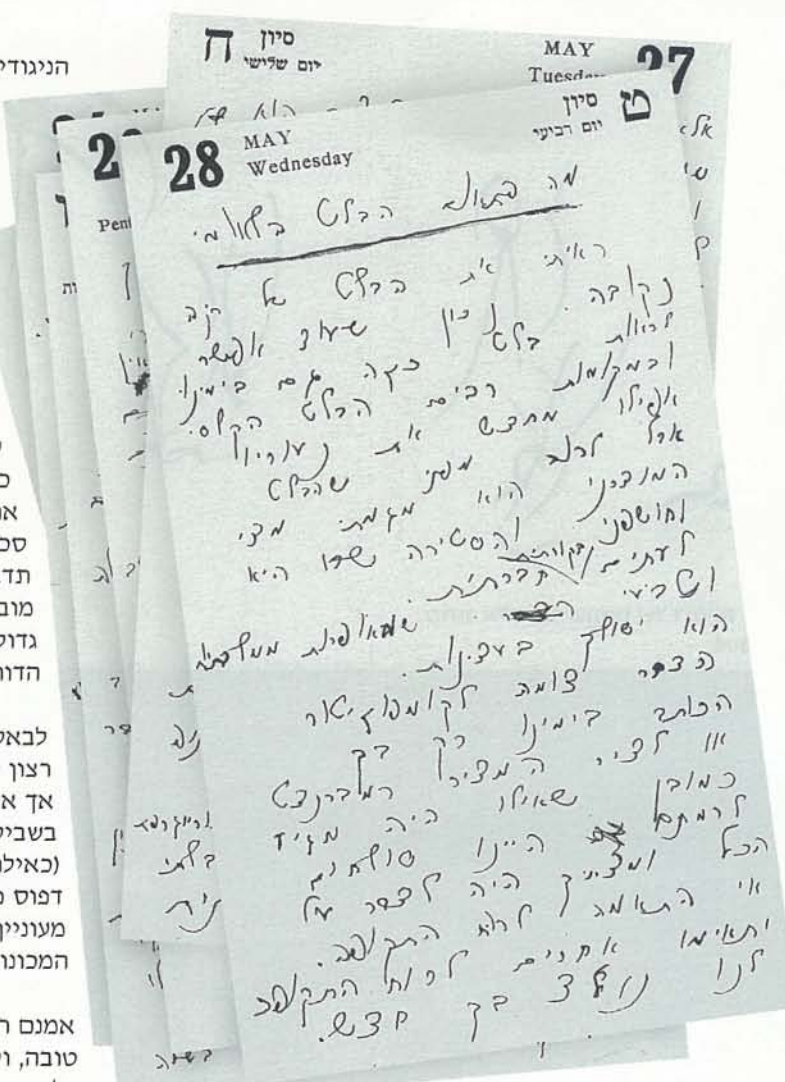
הריתמוס המזרחי הוא מודרני מבחינת התפתחות המוזיקה האירופית. הבאלט הקלאסי לא יסתגל לעולם לוואריאציות הריתמיות ולמקצבים המשתנים של המזרח.

התוצאה של זיווג כזה הוא גמגום משעמם חסר מעוף וצבע. בריקודי התנייד, אשר יצאו מתחום הפשטות העממית ואל גבול הסמלי, לא יכלו להגיע לתקוות הקהל, שייצא מזה משהו, (והיא) נדונה מראש לכשלון.

ולמה לנו כל זה, כאשר קיים בארץ באלט הסולל דרכים משלו בתהליך התפתחות האומנות. הבאלט של גרטרוד קראוס, אשר מבחינת ניצול האפשרויות של הגוף בביטוי הדרמטי, המימיקה החופשית, הזהה עם ההרגשה הפנימית והמבע הגופני (קיים).

הכוריאוגרפיה החדשה (שלה) נותנת עצמיות לקולות השונים של ההרמוניה והקונטרפונקט, מגדילה את המתח ומנצלת את הבמה, לא בשטח בלבד, אלא גם בחלל, (כגון ביצירתה) "הרפסודיה בתכלת" (למוזיקה של גרשווין).

מבחינת עושר הדמיון וכח האינטרפטציה הגאוני (של גרטרוד קראוס), יש להשוותו אולי רק לבאלט של קורט יוס באנגליה ומרתה גרהאם בארצות הברית.

יש למצוא שפה חדשה שבה יאמרו הדברים ביתר חריפות, חופש וכנות. ללא החיים המודרניים על חליפותיהם המהירות, על שפע המתיחות שבהם, על

מבחינת עושר הדמיון וכח האינטרפטציה הגאוני של גרטרוד קראוס, יש להשוותו אולי רק לבאלט של קורט יוס באנגליה ומרתה גרהאם בארצות הברית

